

Tvorba textu

MODUL 3/c

České souvětí – gramatika, stylistika

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.
Katedra informačních studií a knihovnictví FF MU

Formální náležitosti odborného textu

- o Důležitá součást badatelské činnosti
- o Podmínky
  - o Vysoká úroveň srozumitelnosti
  - o Čtivost
  - o Zachování pravidel českého pravopisu
  - o Cílová skupina čtenářů
  - o Kdo je hodnotitel
- o Dotváří konečnou vizitku badatele

Souvětí se spojkou **a**

Byli zvyklí chodit pozdě **a** to se jim nevyplatilo.

- VH v poměru slučovacím - **NIKDY ČÁRKA**

Petr věděl o mých zájmech, **a proto** mi článek poslal.

- VH ve všech dalších poměrech

Poznali se u moře, které bylo toho léta velmi studené, **a** ještě téhož roku se vzali.

- **VV vložená** do souvětí s poměrem slučovacím – **VŽDY ČÁRKA**

Vesnice, kam se budeme v létě stěhovat **a** kde najdeme svůj nový domov, je za Prahou.

- Souvětí, v němž do VH jsou vloženy dvě VV v poměru slučovacím

Vyšinutí z větné vazby (anakolut)

Vzniká tak, **že...**zapomeneme začátek věty
(uprostřed věty se změní započatá větná stavba).

Chlapci ráno, když šli do školy, ~~byla jim velká zima.~~

Chlapcům byla ráno, když šli do školy, *velká zima.*
Když šli ráno chlapci do školy, *byla jim velká zima.*

Infinitiv zastupuje vedlejší větu

*Maminka hledala, co **snést** nemocnému Pavlíkovi nejlepšího.*

- pokud infinitiv zastupuje VV, čárka se před ním píše
- Nejčastěji zastupuje VV předmětnou nebo přívlastkovou
  - *Porad'te mi spolehlivý způsob, jak **zapůsobit** na vlašné publikum.*

Infinitiv ve funkci větného členu

Pana Brycha vždy naplňovalo vdechovat starým věcem nový život.

- **čárka se nepíše**

Podobně

- **Číst pozorně** neznamena rozumět obsahu.
    ↓
    podmět
- **Dvořit se** kamarádce považoval za nečestné.
    ↓
    předmět

Elipsa

*Nevěděl **jak na to.** / Nevěděl, **jak na to.***

- obě varianty přípustné
- pokud pisatel v elipse stále pociťuje platnost vedlejší věty, čárku napíše

*Ptám se **co vy na to.** / Ptám se, **co vy na to.***

Vložená věta jednoduchá

Když zjistíme, kam odešel, možná se vše vysvětlí.

- vložená věta jednoduchá se odděluje **čárkami z obou stran**

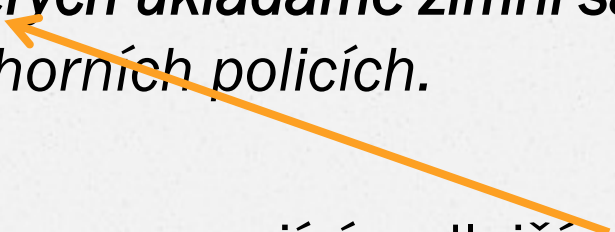
Přece včera, když jsem s tebou šla domů, sis toho musel všimnout.

- věta vedlejší je vložena do věty hlavní

Vložená VV vztažná

Krabice, do kterých ukládáme zimní šatstvo, jsou uloženy v horních policích.

- vztažné zájmeno uvozující vedlejší větu stojí s předložkou, **čárka se píše před předložku**

Vložená VV se zdvojenými spojovacími výrazy

Věděl, že když půjde zpátky do hlavní haly, nebude se už chtít vrátit.

- dva výrazy, ale každý patří k jiné části souvětí:
  - *když půjde zpátky ...*
  - *že se nebude už chtít vrátit*
- **čárka se píše JEN před prvním z nich**

Podobně: Je to šelma, která když bude na svobodě, bude nemilosrdně zabíjet.

Větné členy vyjádřené VV

Podmět

Nastalo jaro. / Nastalo, co každý očekával.

- před vztažným zájmenem uvozujícím VV se vždy píše čárka

Podobně :

- *Není známo, kdy se vrátí.*
- *Líbí se mi, jak se umíš ovládat.*
- *Překvapuje mě, o čem přemýšlíš.*
- *Není důležité, jakou zubní past používáte.*

Pořadí vět v souvětí

Že se ztráty monopolu bojí státní televize, je pochopitelné.

- stojí-li VV na začátku souvětí, je třeba na konci VV vždy psát čárku

Souvětí, nebo věta jednoduchá?

Bude výhodné, když tu smlouvu podepíšeme.

Bude výhodné tu smlouvu podepsat.

- **vždy bez čárky! – je to věta jednoduchá**

Podobně:

Je nepříjemné, když je člověk neprávem kritizován.

Je nepříjemné být neprávem kritizován.

Slovesa s pevnou valenční vazbou

Např. slovesa *přemýšlet o něčem, vyhýbat se něčemu*

- Nikdo z nás *nepřemýšlel ~~bydlet mimo vesnici~~*, chtěli jsme být pohromadě s ostatními sportovci.
- Nikdo z nás *nepřemýšlel o tom, že by bydlel mimo vesnici.*
- Nikdo z nás *nepřemýšlel o tom, bydlet mimo vesnici.*

Anteponovaná VV vztažná

*To, **co** jsi jí řekl, je nestoudnost.*

Varianta s VV podmětnou

- *Co jsi jí řekl, je nestoudnost.*
- ***Kdo** to nedokáže, **ten** je ztracen.*
- ***Kdo** to nedokáže, je ztracen.*

Vztažná zájmena **který / jaký**

významově NEJSOU synonymní
NEJSOU zaměnitelná

- **JAKÝ** – pokud se hovoří *o kvalitě*
  - *Doma vládla přesně taková atmosféra, **jakou** očekávala.*
  - *Zaplavil ho nepochopitelný smutek, **jakému** propadl už ráno na kolonádě.*

Vztažná příslovce v souvětích

Není možné zaměňovat příslovce KDY a KDE

- Při vyšší tělesné aktivitě, **kde** **kdy** se člověk potí, se účinnost deodorantu výrazně zkracuje.

Souvětí s VV příslovečnou místní

- Jdi, **odkud** jsi přišel.
- Myslím, že lidé mají žít **tam, kde** se narodili.
- ~~Žiju, kde jsem se narodil.~~
- ~~Stálé bydliště má, kde se narodil.~~
- Odešli **tam, kde** mají lepší podmínky.
- ~~Odešli, kde mají lepší podmínky.~~

Souvětí s VV časovou

VV můžete nahradit větným členem

- ***Když vstoupíte do divadla, musíte mít jiný pocit, než když vejdete do úřadu.***
- ***Při vstupu do divadla musíte mít jiný pocit, než když vejdete do úřadu.***

Náhrada není možná, pokud se liší podmět hlavní a vedlejší věty:

- ***Když vstoupila (ONA) do sálu, všichni se otočili (ONI).***
- ~~***Při vstupu***~~ do sálu se všichni otočili.

poté, co / poté co

poté, co / poté co – formální texty, publicistika

poté, co = až

- **Poté, co** bude tento systém zformován, je možné reorganizovat světový bezpečnostní systém.

poté co (= když)

- **Poté co** jsem paní Džaju obvinil, krádeže přestaly.

Časové věty se spojkami *až když*, *teprve (až) když*, *už když*

Až když se mě manželka zeptala, proč se neraduji, tak mi to došlo.

Teprve když byl Němci odstraněn, stával se z Háchy postupně zlomený stařec.

- čárka mezi částmi spojky **SE NEPÍŠE**

Časové věty se složenými spojkami *ještě když, právě když*

Ještě když jsem se nadechoval, neměl jsem ponětí, co řeknu.

Proč jste odešel z Liberce, *právě když* postoupil do první ligy?

- čárka v těchto složených spojkách **SE NEPÍŠE**

Věty se spojkami **dříve, než / dříve než, předtím, než / předtím než, ještě než**

Dříve než budeme zapomenuti, budeme proměněni v kýč.

Dříve, než budeme zapomenuti, budeme proměněni v kýč.

- obě varianty jsou možné

ALE:

Ještě než dostudovala gymnázium, emigrovala celá rodina do Spojených států.

- v této složené spojce se čárka **NEPÍŠE**

Souvětí s *tak, že*

*Financování vědy je sice do určité míry riziková věc, protože věda se dělá **tak, že** se jde do neznáma, ale jediný objev dokáže vše zaplatit...*

*Účtovali jsme s totalitou **tak, že** jsme její náказu vpustili do vlastního konání i do vlastní duše. (V. Havel)*

- tato složená spojka **vždy S ČÁRKOU**

takže / tak, že

Pršelo, **takže** jsme raději zůstali doma.

- vztah důsledkový

Pršelo **tak, že** jsme raději zůstali doma.

- vztah měrový

Souvětí se spojkou *takže*

Jím málo, *takže* nepotřebuji odtučňovací kúru.

Jím málo, *a proto* nepotřebuji odtučňovací kúru.

Petr to udělal, *takže* se tím byli všichni spokojeni.

Petr to udělal *takovým způsobem, že* s tím byli všichni spokojeni.

Správce každého oddělení poradí, *takže* v tom skleněném bludišti nezabloudíte.

Správce každého oddělení poradí, *a tak* v tom skleněném bludišti nezabloudíte.

Vedlejší věty srovnávací

Najednou pochopil, že ho ostatní vidí **jinak, než jak** se vidí on sám anebo jak si myslí, že ho vidí jiní.

Kola vlaku vydávala zvuky, skřípělo to a hlučelo, **jako by** vlak jel těsně kolem nás.

- **jako by** = spojka = píše se zvlášť

ALE:

- Řekla to **jakoby** mimochodem.
  - píše se dohromady

Souvětí s větou důsledkovou

spojky *a proto, proto, a tak, takže*

Nevěděl, co říct, *a tak / a proto / proto* mlčel.

Souvětí s větou zřetelovou

Pokud jde o statistické propočty, je plán v pořádku.

Co se týče statistických propočtů, je plán v pořádku.

Pokud se jedná o statistické propočty, je plán v pořádku.

Na to, že měří jen 1,70 m, skáče hodně vysoko.

Souvětí se spojkou *nebo*

Vztah dvojí možnosti (platí oba přísudky)

- *Půjdu do divadla nebo si zajdu na koncert.*
  - v tomto významu se čárka NEPÍŠE

Vztah vylučovací

- platí vždy pouze jedna za alternativ
- *Čte si, nebo spí.*
- v tomto významu se čárka PÍŠE

Souvětí se zkříženými větami

Doplnění či okolnost přísudku vedlejší věty se předsouvá na začátek věty řídicí

- ~~O víkendu by člověk rád prohlásil~~, že jede na chalupu na hory.
- Člověk by rád prohlásil, že o víkendu jede na chalupu na hory.
- ~~Po stránce programové jsem si uvědomoval~~, že rozhlas nebyly službou pro posluchače.
- Uvědomoval jsem si, že po stránce programové nebyly rozhlas službou pro posluchače.

Část souvětí chybí

Open Office je textový procesor, který má podobné funkce jako předchozí jmenovaný, ~~a proto jen krátce.~~

- V odborném textu **NENÍ přípustné** vytvářet nevětné struktury v rámci souvislého textu
- Výjimka: výčty veličin, hodnot

*Open Office je textový procesor, který má podobné funkce jako předchozí jmenovaný, **a proto se o něm zmíníme jen krátce.***

Zdroj

- o Mazáčová, Pavlína. Webináře z cyklu Píšeme správně česky. Dostupné z: <http://1url.cz/UtEKd>

Děkuji za pozornost 😊

Dotazy a podněty posílejte

na pmazacov@phil.muni.cz

Profil <https://www.muni.cz/lide/6795-pavlina-mazacova>